

Esnâdî ez revâbıt-ı İıran bâ-menâtkî ez Asya-yi Merkezî (İıran'ın Orta Asya Ülkeleriyle İlişkilerine Dâir Belgeler), Vezâret-i Umur-i Harice, Defter-i Mütalâât-ı Siyasî ve Beynelmilelî, İdare-i İntişâr-ı Esnâd, Tahran 1372 h.ş. 505 s.

Daha önce 1369 h.ş. (1990) yılında, İıran ve Osmanlı Siyasî Belgelerinden Seçmeler: Kacarl Devri, adı ile 7 cilt halinde yayınlanan ve tarafımızdan iki cildi *Belleıten*'de tanıtılan eserden sonra, İıran Dışışleri Bakanlığı, Belgeler Yayın Dairesi şimdi de Türkistan ile ilgili bâzı belgeleri yayınlamış bulunmaktadır.

Eser, zamanın Dışışleri Bakanı Ali Ekber-i Velâyetî'nin Önsöz'ü (s. 1-3) ve Belgeler Yayın Dairesi Başkanı Muhammed Hasan Kavusî-i İrakî'nin özet olarak yazdığı bölgenin tarihi ile ilgili Girişle (s. 5-20) devam etmektedir. I. Bölüm bölgenin genel olarak coğrafyası ve Orta Asya ülkelerinin tanıtılmasına ayrılmış olup, Özbekistan (s. 35), Tacikistan (s. 43), Türkmenistan (s. 47), Kazakistan (s. 52) ve Kırgızistan (s. 58) hakkında kısa bilgi verilmektedir. II. Bölüm belgelere ayrılmış olup, eserin adından yukarıda adları geçen ülkeler ile ilgili belgeler sözkonusu edildiği zannedilse de, yayınlanan 142 belgenin büyük çoğunluğu Türkmenistan ile ilgilidir. Burada 142 tane belge, fotokopileri ile birlikte yayınlanmış olup, şöyledir:

- 1-Tarih: Yok. Özbek Neder Muhammed Han'ın I. Şah Abbas'a iyi niyet mektubu (s.65).
- 2-Tarih: Yok. I. Şah Abbas'ın Belh vâlisi Özbek Neder Muhammed Han'a, at isteği hakkında yazısı (s.71).
- 3-Tarih: Yok. I. Şah Abbas'ın Ürgenc hâkimi Özbek Arab Muhammed Han'a İıran Şahı'nın öğütlerine kulak vermesinin dostluğun pekiştirilmesine yol açacağını ifade eden yazısı (s. 74).
- 4-Tarih: Yok. Şah Safi'nin Ürgenc vâlisi İsfendiyar Han'a, Mekke'ye gidecek hacılara gerekli kolaylığın gösterileceğine dâir yazısı (s. 77).
- 5-Tarih: Yok. Şah Safi'nin Ürgenc vâlisi İsfendiyar Han'a devamlı olarak yazışma ve iyi mü-nasebetlerin devamını isteyen yazısı (s. 79).
- 6-Tarih: Yok. II. Şah Abbas'ın Ürgenc vâlisi Ebü'l-Gazi Han'a Mâverâünnehr'de yağmacılığın önlenmesi ve dostluk ilişkilerinin pekiştirilmesi ile ilgili yazısı (s. 82).
- 7-Tarih: Yok. II. Şah Abbas'ın Türkistan vâlisi Abdülaziz Han'a dostluk, birlik ve beraberlik isteyen yazısı (s. 86).
- 8-Tarih: 9 Şaban 1243 (25 Şubat 1828). İngiltere elçisi Jean Mc Donald'ın İıran Dışışleri Bakanı Mirza Ebü'l-Hasan Han-ı Şirazî'ye İıran-İngiltere Ahidnâmesinin 3. ve 4. maddelerinin kaldırılması ile ilgili yazısı (s. 89).
- 9-Tarih: 1247 (1832). İıran Dışışleri Bakanının Rus temsilcisine, Rus askerlerinin İıran'a ait Aşurada adasına çıkmaları ile ilgili yazısı (s. 91).
- 10-Tarih: 1248 (13 Eylül 1831). Rus İmparatoru I. Nikola'nın Naibü's-Saltana Abbas Mirza'ya, Horasan'daki düzenin sağlanmasına yardımcı olmak üzere bir mühendis subayın gönder-

rilmesi ile ilgili yazısı (s. 93). Tarihte bir yanlışlık olmalı. Zira Eylül 1831, 1247 yılına denk gelmektedir.

11-Tarih: Yok. Muhtemelen 1250 (1834). Astarâbâd taraflarında yol kesicilik yapan Türkmen eşkiyasının yok edilmesi hakkında (s. 103).

12-Tarih: Muhtemelen 1250 (1834). Rus temsilcisinin Muhammed Şah'a, Rusya'dan Hazar Denizi sahillerinin güvenliği için 2 tane savaş gemisi isteğiyle ilgili yazısı (s. 106).

13-Tarih: 1252 (1836/37). Dışişleri Bakanlığından, Gümüştepe ve Hüseyinkulu ırmaklarında balık avlanma konusu ile ilgili olarak Rus Elçiliğine yazı (s. 109).

14-Tarih: 15 R. evvel 1251 (11 Temmuz 1835). Rus temsilcisi Simoviç'in Buhara Emirzadesi Nâsıreddin Beg'in terekesi ile ilgili olarak, İran Dışişleri Bakanı Mirza Mes'ud Han'a yazısı (s. 111).

15-Tarih: 3 Safer 1253 (9 Mayıs 1837). İngiliz temsilcisi Jean Mc Neil'in Hacı Mirza Şefi'nin Hive ve Buhara'ya görevlendirilmesi ile ilgili olarak Dışişleri Bakanı Mirza Mes'ud Han'a yazısı (s. 113).

16-Tarih: 1253 Selh-i R.sâni (4 Temmuz 1837). Rus temsilcisinin, Mâzenderan ve Astarâbâd sahillerinin güvenliğinin sağlanması için İran hükümetinin 2 adet savaş gemisi isteği ile ilgili olarak Dışişleri Bakanlığına yazısı (s. 116).

17-Tarih: 20 C. evvel 1253 (22 Ağustos 1837). Rus temsilcisinin Türkmenler ile savaşta kullanılmak üzere istenilen 2 adet Rus gemisi ile ilgili olarak İran Dışişleri Bakanı Mirza Mes'ud Han'a yazısı (s. 118).

18-Tarih: 22 C. evvel 1253 (24 Ağustos 1837). Rus temsilcisinin, İran Dışişleri Bakanına, İran'a verilen 2 adet geminin ortak komutası hakkında yazısı (s. 123).

19-Tarih: 19 Zilhicce 1254 (5 Mart 1839). İran Dışişleri Bakanlığının, Kandahar hâkimlerinin İran'a itaat ve bağlılıkları ile ilgili olarak Rus elçiliğine yazısı (s. 126).

20-Tarih: Yok. Muhtemelen 1255 (1839). Rus temsilcisi Simoviç'in Hive Han'ının uyarılması ile ilgili olarak İran Dışişleri Bakanlığına yazısı (s. 129).

21-Tarih: 5 Muharrem 1257 (27 Şubat 1841). Rus temsilcisi Du Hamel'in Dışişleri Bakan vekili Hacı Mirza Mes'ud Han-ı Ensari'ye, Rus uyruklu kimselerce Türkmenlere savaş için gerekli malzeme satışı ile ilgili yazısı (s. 132).

22-Tarih: 6 Safer 1257 (30 Mart 1841). İran Dışişleri Bakanlığının, Astarâbâd kıyılarındaki Rus ticaret gemileri ile ilgili olarak Rusya elçiliğine yazısı (s. 134).

23-Tarih: 27 R.sâni 1257 (17 Haziran 1841). Rusya elçiliğinin, Rus savaş ve ticaret gemilerinin Astarâbâd'a gelişleri sırasında Türkmenlerin taşkınlıkları ile ilgili olarak İran Dışişleri Bakanlığına yazısı (s. 136).

24-Tarih: 13 Receb 1257 (30 Ağustos 1841). Rusya temsilcisi Du Hamel'in silah alımı ve Hazar Denizi doğusundaki Kızılsu'nun güneyindeki Çerkan yarımadası ile ilgili olarak İran Dışişleri Bakanlığına yazısı (s. 139).

25-Tarih: 27 Muharrem 1258 (11 Mart 1842). Rusya elçiliğinin, Rus savaş malzemesinin Astarâbâd'a gelmesi ile ilgili olarak İran Dışişleri Bakanlığına yazısı (s. 144).

26-Tarih: 1 Safer 1258 (14 Mart 1842). İngiltere elçiliğinin, Rus savaş gemilerinin İran sahillere gelişleri ile ilgili olarak İran Dışişleri Bakanlığına yazısı (s. 148).

27-Tarih: 23 C.ewel 1258 (3 Temmuz 1842). Rusya elçiliğinin, Türkmen Caferbay taifesinin İltizamnâmeleri ile ilgili olarak İran Dışişleri Bakanlığına yazısı (s. 151).

28-Tarih: Yok. Muhtemelen 1258 (1842). Rusya elçiliğinin, Hazar Denizi kıyılarının güvenliğinin sağlanması için 2 adet savaş gemisi gönderilmesi ile ilgili olarak Muhammed Şah'a yazısı (s. 153).

29-Tarih: Ramazan 1261 (Eylül 1845). Buhara emirinin, iyi ilişkilerin pekiştirilmesi isteği ile ilgili olarak Kacar Muhammed Şah'a yazısı (s. 156).

30-Tarih: 26 Ramazan 1267 (26 Temmuz 1851). Rusya temsilcisinin, Rus gemilerinin, Türkmenler ile savaşında Mázenderan hâkiminin Türkmenler ile işbirliği yapmasından dolayı üzüntülerini bildiren yazısı (s. 159).

31-Tarih: 6 Safer 1269 (18 Kasım 1852). Rusya temsilcisinin, İran Dışişleri Bakanı Mirza Said Han'a gemi saun alınması ve Türkmenlerin alışverişleri ile ilgili yazısı (s. 163).

32-Tarih: 1 R.sâni 1269 (12 Ocak 1853). Rusya temsilcisinin Sadrazam Mirza Aka Hanı Nuri'ye, Hazar Denizinde denizcilik faaliyetleri ve kıyı güvenliğinin sağlanmasında Rus polisi ile işbirliği yapılması ile ilgili yazısı (s. 165).

33-Tarih: 2 Şevval 1273 (26 Mayıs 1857). Rus elçiliği geçici maslahatgüzarı Lagofski'nin İran Sadrazamına, Türkmenlerin eşkiyalık ve yağmacılıkları ile ilgili yazısı (s.169).

34-Tarih: 23 C.sâni 1276 (18 Ocak 1860). İran Dışişleri Bakanlığının Rusya elçiliği temsilciliğine, Rus gemilerinin erzaklarının sağlanması ile ilgili yazısı (s. 172).

35-Tarih: C.sâni 1296 (23 Mayıs 1879). Çekişlerden Astarâbâd'a telgraf hatı döşenmesi ile ilgili olarak İran ve Rusya arasında imzalanan kararname (s. 175). 11 maddeden ibarettir.

36-Tarih: 22 Muharrem 1299 (14 Aralık 1881). Hazar Denizi'nin doğusundaki İran ve Rus Hudud Anlaşması (s. 183). 9 maddeden ibarettir. Tahran'da imzalanmış olup, İran Dışişleri Bakanı Mirza Said Han ile Rus temsilcisi İvan Zinovye'f'in imzalarını taşımaktadır.

37-Tarih: 29 Muharrem 1299 (21 Aralık 1881). İran ile Rusya arasında Gizli Hudud Anlaşması (s. 194). 5 maddeden ibarettir. Tahran'da imzalanmış olup, İran Dışişleri Bakanı Mirza Said Han ile Rus temsilcisi İvan Zinovye'f'in imzalarını taşımaktadır.

38-Tarih: Yok. Muhtemelen 1299 (1882). Tahran'daki Rus temsilcisinin, İran Dışişleri Bakanlığına, Gizli Anlaşmanın 3. maddesinin ertelenmesi isteği ile ilgili yazısı (s. 204).

39-Tarih: Yok. Muhtemelen 1300 (1883). Nâsireddin Şah'ın Dışişleri Bakanına, Said'ül-Mülk Abdurrahim Han ile Tebriz'deki Rus Konsolosu arasındaki anlaşmazlık konusu ve Etrek tarafındaki Türkmenler ile ilgili olarak yazısı (s. 210).

40-Tarih: Yok. Muhtemelen 1300 (1883). İran Dışişleri Bakanının, Nâsireddin Şah'a, Rus Kazaklarının Tecen Irmağının beri yakasına geçmelerinin önlenmesi, eski Serahs ve Merv konuları ile ilgili yazısı (s. 214).

41-Tarih: Yok. Muhtemelen 1300 (1883). Dışişleri Bakanının eski Serahs ile ilgili olarak Nâsireddin Şah'a yazısı (s. 217).

42-Tarih: Yok. Muhtemelen 1300 (1883). Nâsireddin Şah'ın Dışişleri Bakanına Salur oymakları hakkında yazısı (s. 220).

43-Tarih: Yok. Muhtemelen 1301(1883/84). Nâzımu'd-Devle'nin Dışişleri Bakanlığı ile Nâsireddin Şah'a Serahs ile ilgili telgrafı (s. 223).

44-Tarih: Yok. Muhtemelen 1301 (1883/84).Nâzımu'd-Devle'nin Dışişleri Bakanlığı ile Nâsireddin Şah'a Tecen ve Serahs ile ilgili yazısı (s. 225).

45-Tarih: Yok. Muhtemelen 1301 (1883/84). Nâzımu'd-Devle'nin Londra'dan Dışişleri Bakanlığına Horasan'ın kuzey hududları ile ilgili telgrafı (s. 227).

46-Tarih: Yok. Muhtemelen 1301(1883/84). Nâzımu'd-Devle'nin Londra'dan Dışişleri Bakanlığına Eski Serahs ve Horasan'ın kuzey sınırları ile ilgili telgrafı (s. 229).

47-Tarih: Yok. Muhtemelen 1301 (1883/84). Dışişleri Bakanlığının Nâsireddin Şah'a, Rus ve İngiliz temsilcileri ile yapılan görüşmeler hakkında yazısı (s. 233).

48-Tarih: Yok. Muhtemelen 1301 (1883/84). Dışişleri Bakanlığının Nâsireddin Şah'a Eski Serahs ile ilgili yazısı (s.236).

49-Tarih: Yok. Muhtemelen 1301 (1883/84). Nâsireddin Şah'ın Dışişleri Bakanına, İngiliz temsilcisi ile İran ve Rus meseleleri ile ilgili yapılan görüşme hakkında yazısı (s. 238).

50-Tarih: Yok. Muhtemelen 1301 (1883/84). Nâsireddin Şah'ın İran'ın Londra'daki elçisi Malkom Han'a, Eski Serahs ile ilgili yazısı (s. 240).

51-Tarih: 20 C.sâni 1301 (16 Nisan 1884). İran ve İngiltere'nin, Afganlı Eyyub Han ile ilgili olarak 3 maddelik anlaşma metni (s. 244).

52-Tarih: Yok. Muhtemelen 1301 (1884). Nâsireddin Şah'ın Dışişleri Bakanlığına Serahs, Kelat ve Dereviz yöresindeki hudud konuları ile ilgili yazısı (s. 251).

53-Tarih: 1301 (1884). Nâsireddin Şah'ın Dışişleri Bakanına Horasan hududundaki kabileler ve otaklar hakkında yazısı (s. 254).

54-Tarih: Yok. Muhtemelen 1301(1884). Horasan hâkimi Ali Naki Mirza Rüküddevle'nin Dışişleri Bakanlığına Eski Serahs ile ilgili yazısı (s. 258).

55-Tarih: Yok. Muhtemelen 1301 (1884). Horasan hâkimi Rüküddevle'nin Dışişleri Bakanlığına Serahs ve Rus ordusunun faaliyetleri ile ilgili yazısı (s. 260).

56-Tarih: Gurre-i Zilkade 1301 (22 Ağustos 1884). Nâsireddin Şah'ın Dışişleri Bakanına Müşirüddeve ile Nâzımu'd-devle'nin görevlendirilmeleri ile ilgili yazısı (s. 265).

57-Tarih: 1301 (1884). Nâsireddin Şah'ın Dışişleri bakanına Eski Serahs'ın Ruslara bırakılması ile ilgili yazısı (s.267).

58-Tarih: 1301 (1884). Nâsireddin Şah'ın Dışişleri Bakanına Serahs ile ilgili yazısı (s. 269).

59-Tarih: Yok. Muhtemelen 1301 (1884). İran'ın Petersburg'daki temsilcisi Mirza Esedullah Vekilü'l-Mülk'ün Dışişleri Bakanlığı ve Şah'a Türkmen kabileleri ile ilgili yazısı (s. 271).

60-Tarih: 1301 (1884). Nâsireddin Şah'ın Dışişleri Bakanına Salur kabilesi, Serahs ve Kelâ't'a mühendis gitmesi ile ilgili yazısı (s. 273).

61-Tarih: Selh-i Zilhicce 1301 (20 Ekim 1884). Nâzımü'd-devle'nin Dışişleri Bakanlığına Serahs yöresindeki hudud konuları ile ilgili telgrafi (s. 275).

62-Tarih: 11 Zilhicce 1301 (1 Ekim 1884). Nâzımü'd-devle'nin Dışişleri Bakanlığına Serahs hudud hattı ile ilgili telgrafi (s. 277).

63-Tarih: 11 Zilhicce 1301 (Ekim 1884). Nâzımü'd-devle'nin Dışişleri Bakanlığına Serahs konusu ile ilgili telgrafi (s. 279).

64-Tarih: 12 Zilhicce 1301 (2 Ekim 1884). Nâzımü'd-devle'nin Londra'dan Dışişleri Bakanlığına kuzeydoğu hududları ve İngilizlerin müdahaleleri ile ilgili telgrafi (s.281).

65-Tarih: Yok. Muhtemelen 1302 (1884/85). Nâzımü'd-devle'nin Londra'dan Dışişleri Bakanına, İngilizlerle Rusların birbirlerine yakınlaştıkları ve ülkeleri aralarında taksim kararını verdiklerini bildiren telgrafi (s. 283).

66-Tarih: 1302 (1884/85). Nâsireddin Şah'ın Dışişleri Bakanına Horasan ve Etek hududları ile ilgili yazısı (s. 285).

67-Tarih: Yok. Muhtemelen 1302 (1884/85). Dışişleri Bakanının Nâsireddin Şah'a Afganlı Eyyub Han ile ilgili telgrafi (s. 287).

68-Tarih: Yok. Muhtemelen 1302 (1884/85). Dışişleri Bakanının Nâsireddin Şah'a Afganlı Eyyub Han ve yakınları hakkındaki kararname ile ilgili yazısı (s. 289).

69-Tarih: Yok. Muhtemelen 1302 (1884/85). Nâsireddin Şah'ın Dışişleri Bakanına Afganlı Eyyub Han ile ilgili yazısı (s. 291).

70-Tarih: Yok. Muhtemelen 1302 (1884/85). Dışişleri Bakanlığının, İran'ın Londra temsilcisi Nâzımü'd-devle'ye Afganlı Eyyub Han'ın gözaltında tutulması ile ilgili yazısı (s. 293).

71-Tarih: 1302 (1884/85). Nâsireddin Şah'ın Dışişleri Bakanına, Malkom Han'a telgraf çekilmesi ile ilgili yazısı (s. 295).

72-Tarih: Yok. Muhtemelen 1302 (1884/85). Dışişleri Bakanlığının Nâsireddin Şah'a, Rusya'nın Kale-i Babadurmaz'dan Hüseyinkulu Körfezi'ne kadar olan sınır tesbit komisyonu üyesi Polkonik Nikola'nın görevi ve Kelat'tan geçişi ile ilgili yazısı (s. 297).

73-Tarih: Yok. Muhtemelen 1302 (1884/85). Nâsireddin Şah'ın Dışişleri Bakanlığına kuzeydoğu sınırlarında eski anlaşmalara uyulması ile ilgili yazısı (s. 299).

74-Tarih: Yok. Muhtemelen 1302 (1884/85). Dışişleri Bakanlığının Nâsireddin Şah'a Serahs ile ilgili yazısı (s. 301).

75-Tarih: Yok. Muhtemelen 1302 (1884/85). Dışişleri Bakanlığının Nâsireddin Şah'a Rus askerlerinin Horasan'daki hal ve hareketleri ile ilgili yazısı (s. 304).

76-Tarih: Yok. Muhtemelen 1302 (1884/85). Dışişleri Bakanlığının Nâsireddin Şah'a İran ile Rusya arasındaki hudud görüşmeleri ile ilgili yazısı (s. 307).

77-Tarih: Yok. Muhtemelen 1302 (1884/85). Dışişleri Bakanlığının Nâsireddin Şah'a Hayrâbâd'daki Rus harita mühendisleri ile ilgili yazısı (s. 309).

78-Tarih: 1302 (1884/85). Dışişleri Bakanı Mirza Mahmud Han Nâsirü'l-Mülk'ün Nâsireddin Şah'a Salur kabilesinin konup göçecekleri yerler ile ilgili yazısı (s. 312).

79-Tarih: 17 Safer 1309 (21 Eylül 1981). Telgrafhane Müsteşarı Şarl'ın, Vezir-i Ulûm ve Reis-i Darülfünun Alikulu Han Muhberrüddeve'ye İran ve Rusya arasındaki telgraf kararname ile ilgili yazısı (s. 316).

80-Tarih: 23 Zilhicce 1310 (8 Haziran 1893). Firuze ve Hisar köyleri hakkında İran ve Rusya arasındaki sözleşme (s.319). 6 maddeden ibarettir.

81-Tarih: 27 Zilhicce 1311 (1 Temmuz 1894). İran ve Rusya arasında imzalanan anlaşmanın Serahs şehri yakınında tutulan 3 numaralı Hudud Protokolü (s. 322).

82-Tarih: 21 C.ewel 1312 (19 Kasım 1894). İran ile Rusya arasında hudud görüşmelerinin 5 numaralı Hudud Protokolü (s.323).

83-Tarih: 1321 (1903). Vezâret-i Ulûm'dan Dışişleri Bakanlığına Aşkâbâd ile Meşhed arasında telgraf ücreti ile ilgili yazı (s. 324).

84-Tarih: 1321 (1903). Vezâret-i Ulûm'dan Dışişleri Bakanlığına Meşhed ile Aşkâbâd arasında telgraf ücreti ile ilgili yazı (s. 326).

85-Tarih: 29 Şaban 1322 (7 Kasım 1904). İngiltere elçiliğinin Dışişleri Bakanlığına Aşkâbâd ve Meşhed ile Meşhed ve Sistan arasındaki telgraf hattı ile ilgili yazısı (s. 328).

86-Tarih: 11 Ramazan 1322 (19 Kasım 1904). İngiltere elçiliğinin Dışişleri Bakanlığına Meşhed ile Aşkâbâd arasındaki telgraf hattı ile ilgili yazısı (s. 331).

87-Tarih: 10 R.ewel 1331 (17 Şubat 1913). Dışişleri Bakanlığının Horasan temsilcisine, Herirud Irmağı'nın suyunun taksimi ile ilgili yazısı (s. 333).

88-Tarih: 2 R.sâni 1334 (6 Şubat 1916). Serahs temsilciliğinden Dışişleri Bakanlığına Türkistan'dan Serahs'a Rus askeri sevki ile ilgili yazı (s. 336).

89-Tarih: 15 R.sâni 1334 (19 Şubat 1916). Mümtehenü's-Saltana'nın Dışişleri Bakanlığına Aşkâbâd dolaylarındaki Rus askerleri ile ilgili Meşhedden çektiği telgraf (s. 338).

90-Tarih: 27 Zilhicce 1334 (26 Ekim 1916). Türkmenler ile Rus askerleri arasındaki kavga ile ilgili olarak Dışişleri Bakanlığına Mümtehenü'l-mülk tarafından çekilen telgraf (s. 340).

91-Tarih: Yok. Muhtemelen 1335 (1916/17) Dışişleri Bakanlığının Petrograd'daki İran elçiliğine Astarâbâd'daki Rus konsolosunun faaliyetleri ve Türkmenleri kışkırtmaları ile ilgili yazısı (s. 342).

92-Tarih: 29 Safer 1335 (25 Aralık 1916). Astarâbâd, Akkale ve Göktepe taraflarında Rus ordusunun faaliyetleri (s. 344).

93-Tarih: 22 R.ewel 1335 (16 Ocak 1917). Astarâbâd'daki temsilcinin Dışişleri Bakanlığına Ruslar ile Türkmenler arasındaki savaş ile ilgili telgrafı (s. 346).

94-Tarih: 23 R.ewel 1335 (17 Ocak 1917). İtisamü'l-Memalik Mirza Hüseyin Han'ın Astarâbâd'dan Ruslar ile Türkmenler arasındaki kanlı savaşlar ile ilgili telgrafı (s. 248).

95-Tarih: 23 R.ewel 1335 (17 Ocak 1917). Mümtehenü'l-Mülk Mirza Aka'nın Dışişleri Bakanlığına Ruslar ile Türkmenler arasında Künbed-i Kâbus ve Göklen yöresindeki savaşlar ile ilgili telgrafı (s.350).

96-Tarih: 25 R.ewel 1335 (19 Ocak 1917). Mümtehenü'l-Mülk Mirza Aka'nın Dışişleri Bakanlığında Ruslar ile Türkmenler arasında Künbed-i Kâbus ve Göklen yöresindeki savaşlar ve Türkmenlerin silahtan arındırılması ile ilgili telgrafı (s. 352).

97-Tarih: 13 R.sâni 1335 (6 Şubat 1917). Saidü'l-Mülk'ün Dışişleri Bakanlığına Rusların Yomut ve Göklen taifelerini silahtan arındırıp onların topraklarına tasarruf ettiklerine dâir yazısı (s. 354).

98-Tarih: 12 C.evvel 1335 (6 Mart 1917). Dışişleri Bakanlığından İran'ın Petrograd elçiliğine Rusların Astarâbâd ve Akkale'de bina ve istihkam inşa ettiklerine dâir yazı (s. 357).

99-Tarih: 16 C.evvel 1335 (10 Mart 1917). Dışişleri Bakanlığının Astarâbâd'daki İran temsilcisinin, Dışişleri Bakanlığına, Rusların Türkmen taifesinden Yomut ve Göklenlerin arazilerine tasarruflarına dâir yazısı (s. 359).

100-Tarih: 16 C.evvel 1335 (10 Mart 1917). Dışişleri Bakanlığının Astarâbâd'daki temsilcisinin, Dışişleri Bakanlığına Rusların Türkmenleri silahtan arındırması ile ilgili yazısı (s. 361).

101-Tarih: 23 C.evvel 1335 (17 Mart 1917). Mirza Aka Mumtehenü'l-Mülk'ün Dışişleri Bakanlığına, Rusların Türkmenlere ait mal ve mülkü gaspedip, buralara Malakanları yerleştirdiğine dâir Astarâbâd'dan telgrafi (s. 363).

102-Tarih: 2 C.sâni 1335 (25 Mart 1917). Mirza Aka Mumtehenü'l-Mülk'ün Dışişleri Bakanlığına Türkmen Sahra ve Künbed-i Kâbus'taki komisyon ile ilgili telgrafi (s. 366).

103-Tarih: 4 C.sâni 1335 (27 Mart 1917). İçişleri Bakanlığından Dışişleri Bakanlığına bir kaç tane Türkmen hakkında yazı (s. 368).

104-Tarih: 10 C.sâni 1335 (2 Nisan 1917). Dışişleri Bakanlığının Künbed-i Kâbus komitesine Rus askerlerinin Yomut ve Göklen Türkmenlerini silahtan arındırıp, onların topraklarına el koyması ile ilgili yazısı (s. 370).

105-Tarih: 12 C.sâni 1335 (4 Nisan 1917). Başbakanlıktan Dışişleri Bakanlığına Rus uyruklu Türkmenlerin karışıklık çıkarmaları ile ilgili yazısı (s. 373).

106-Tarih: 15 C.sâni 1335 (7 Nisan 1917). Dışişleri Bakanlığının Türkmenlerin Ruslarla anlaşmazlıkları ile ilgili dosyası (s. 375).

107-Tarih: 16 C.sâni 1335 (8 Nisan 1917). Astarâbâd'daki Dışişleri temsilcisi Mirza Aka Mumtehenü'l-Mülk'ün, Dışişleri Bakanlığına Rus ordusu tarafından Türkmenlerin katledilip, mallarının yağmalanması ile ilgili yazısı (s. 377).

108-Tarih: 3 Receb 1335 (25 Nisan 1917). Dışişleri Bakanlığından Astarâbâd'daki Dışişleri temsilcisine hududdaki Rus askerlerinin faaliyetleri ile ilgili yazısı (s. 380).

109-Tarih: 7 Receb 1335 (29 Nisan 1917). Dışişleri Bakanlığının Petrograd'daki İran elçiliğine, İran Türkmenistanı'ndaki Rus kuvvetlerinin anlaşmalara aykırı olarak faaliyetleri ile ilgili yazısı (s. 382).

110-Tarih: 8 Receb 1335 (30 Nisan 1917). Künbed-i Kâbus'taki İran komisyonu başkanı İtüsümü'l-Mülk'ün Dışişleri Bakanlığına, Rusların Türkmenlere yaptığı zulüm, buralara Malakan ve Mujik getirdiklerine dâir yazısı (s. 384).

111-Tarih: 27 Receb 1335 (20 Mayıs 1917). Astarâbâd'dan İtüsümü'l-Memalik'in Dışişleri Bakanlığına Türkmenlerin emvali ile ilgili yazısı (s. 388).

112-Tarih: 26 Şaban 1335 (16 Haziran 1917). Dışişleri Bakanlığından Petrograd'daki İran elçiliğine Türkmenlerin arazilerine Mujikler ve Malakanların iskân edilmesi ile ilgili yazı (s. 390).

113-Tarih: 16 Ramazan 1335 (6 Temmuz 1917). Astarâbâd'daki İran temsilcisi Mümtehenü'l-Mülk'ün Dışişleri Bakanlığına, Astarâbâd'daki Rusya sabık konsolosu İvansef'in tecavüzkar tutumu ve entrikaları ile ilgili yazısı (s.392).

114-Tarih: 9 Zilkade 1335 (28 Ağustos 1917). Dışişleri Bakanlığının Rus elçiliğine Serahs'ta İran uyruklu bâzı kimselerin öldürülmeleri ile ilgili yazısı (s. 394).

115-Tarih: 1335 (1917). Türkmenler ile Ruslar arasındaki savaşla ilgili olarak Dışişleri Bakanlığından Başbakanlığa rapor (s. 396).

116-Tarih: 28 Akrep 1335 (20 Kasım 1917). Dışişleri Bakanlığına Türkmenler ile Ruslar arasındaki savaş ile ilgili yazı (s. 401).

117-Tarih: 13 Cedi 1335 (3 Ocak 1918). Başbakanlıktan Gümrükler Genel Müdürlüğüne Türkmenler ile Ruslar arasındaki savaş ile ilgili yazı (s. 404).

118-Tarih: 16 Cedi 1335 (6 Ocak 1918). Rus uyruklu Türkmenlerin çıkardıkları karışıklıklarla ilgili yazı (s. 409).

119-Tarih: 25 Hut 1335 (16 Mart 1918). Mâzenderan'dan İçişleri Bakanlığına Türkmenlerin Sevadkuh'ta bulunan Emir Müeyyed'e başvuruları ile ilgili yazı (s. 411).

120-Tarih: 14 Muharrem 1336 (31 Ekim 1917). Krasnovodsk'ta yaşayan İran uyruklu tacirlerin Dışişleri Bakanlığına kendilerine bir temsilci seçebilmeleri için resmi bir görevli gönderilmesi hususunda dilekçeleri (s. 413).

121-Tarih: Gurre-i Safer 1336 (17 Kasım 1917). Dışişleri Bakanlığından Tiflis'teki İran konsolosluğuna, Krasnovodsk'taki İran uyruklu vatandaşların haklarının korunması ile ilgili yazı (s. 419).

122-Tarih: 1336 (1917/18). İran'ın Serahs temsilcisinin, Dışişleri Bakanlığına, Bolşeviklerin Merv ve Serahs'ta yaptığı işler ve Türkmenlerin onlarla çatışmaları hakkında yazısı (s. 421).

123-Tarih: 18 Receb 1336 (30 Nisan 1918). Dışişleri Bakanlığının Mâzenderan ve Bendercez temsilciliğine, hududların kapatıldığı, Rusya'da ihtilal dolayısıyla yolcu girişine dikkat edilmesi ile ilgili yazısı (s. 425).

124-Tarih: 21 Zilkade 1336 (29 Ağustos 1918). Dışişleri Bakanlığının, Serahs temsilciliğine, Rusya'daki ihtilal dolayısıyla ancak silahsız kimselerin kabul edilebileceğine dâir yazısı (s. 427).

125-Tarih: 15 Muharrem 1337 (22 Ekim 1918). Meşhed temsilciliğinin, Dışişleri Bakanlığına İran Serahs'ı hâkiminin Rus Serahs'ına gidişi ve oradaki Türkmenler tarafından hürmetle karşılanması ile ilgili yazısı (s. 429).

126-Tarih: Gurre-i Safer 1337 (6 Kasım 1918). Serahs temsilcisi Rıza Kulu Ensari'nin, Dışişleri Bakanlığına, Amuderya'ya kadar Merv yöresinin İngiliz kuvvetleri tarafından ele geçirildiğine dâir yazısı (s. 431).

127-Tarih: 10 R.ewel 1337 (14 Aralık 1918). Dışişleri Bakanlığının Horasan eyaletine, Herirud Irmağı'nın suyunun taksimi ile ilgili yazısı (s. 433).

128-Tarih: 27 R.ewel 1337 (31 Aralık 1918). Dışişleri Bakanlığının Kelât ve Derecez temsilcilerine hudud boyu ahalisinin Türkmenlere satulmasının önlenmesi için tedbir alınması ile ilgili yazısı (s. 436).

129-Tarih: 27 Re'evl 1337 (31 Aralık 1918). Dışişleri Bakanlığının İçişleri Bakanlığına hudud boyu ahalisinin Türkmenlere satılmasının önlenmesi için tedbir alınması ile ilgili yazısı (s. 428).

130-Tarih: 8 C.ewel 1337 (9 Şubat 1919). Künbed-i Kâbus Komisyonu'nun Dışişleri Bakanlığına, General Lavref'in zararlı faaliyetlerinin önlenmesi ile ilgili yazısı (s. 440).

131-Tarih: 17 C.âhir 1337 (20 Mart 1919). Künbed-i Kâbus Komisyonundan Dışişleri Bakanlığına General Lavref'in Türkmenlerden paralı asker topladığı, Künbed-i Kâbus üzerine yürümek niyetinde olduğunu bildiren yazı (s. 445).

132-Tarih: 5 Receb 1337 (6 Nisan 1919). Adalet Bakanı Nasruddevle'nin sâbık Rusya devleti tarafından cezalandırılmış bulunan kimselere duyurusu (s. 448).

133-Tarih: 18 Receb 1337 (19 Nisan 1919). Dışişleri Bakanlığının, İçişleri Bakanlığına General Lavref'in faaliyetlerinin önlenip, etkisiz hale getirilmesi hususunda yazısı (s. 450).

134-Tarih: 10 Zilkâde 1337 (7 Ağustos 1919). Serahs temsilciliğinin, Dışişleri Bakanlığına, Bolşeviklerin Türkistan'a gelmeleri ve amaçları ile ilgili yazısı (s. 452).

135-Tarih: 17 Zilkâde 1337 (13 Ağustos 1919). Künbed-i Kâbus Komisyonunun Dışişleri Bakanlığına, Bolşeviklerin İran topraklarına girdiklerine dâir telgrafları (s. 454).

136-Tarih: 21 Akreb 1337 (13 Kasım 1918). Kelât ve Dereviz temsilcisi Rüknu'l-Vüzerâ Mirza İbrahim Han'ın, Dışişleri Bakanlığına, hudud ahalisinin Türkmenlere satılmasının önlenmesi ile ilgili yazısı (s. 456).

137-Tarih: 6 Kavs 1337 (28 Kasım 1918). Horasan ve Sistan eyaletinden Dışişleri Bakanlığına, Herirud Irmağı'nın suyunun taksimi ile ilgili yazı (s. 460).

138-Tarih: 9 Nisan 1918. Astarâbâd'da İran konsolosluğunda yapılan toplantı tutanağı çevirisi (Kızılordu askerlerinin çaldığı malların iadesi, zararın tazmini, suçluların incelenip cezalandırılması gibi hususlarla ilgilidir) (s. 462).

139-Tarih: 29 Kavs 1337 (21 Aralık 1918). Astarâbâd'daki hükümet yetkilisinden, Astarâbâd'daki Dışişleri Bakanlığı temsilcisine, Rusların Bendercez'e müdahalesi ve Gümüştepe'yi bombalamaları ile ilgili yazı (s. 466).

140-Tarih: 19 Safer 1338 (13 Kasım 1919). Horasan eyaletinden Dışişleri Bakanlığına, müttefik devletlerin İran ve Bolşevik Rusya aleyhtarı tarafsız ülkelerden istekleri ile ilgili yazı (s. 468).

141-Tarih: 25 Hut 1298 (16 Mart 1920). Kıvâmu's-Saltana Ahmed'in Dışişleri Bakanlığına Taşkent ve Semerkant'tan gelen Bolşevik kuvvetlerinin Aşkâbâd'da toplanmaları ile ilgili yazısı (s. 472).

142-Tarih: 8 İsfend 1299 (26 Şubat 1921). İran ve Sovyet Rusya anlaşma metni (s. 474). Moskova'da imzalanan bu anlaşma 26 maddeden ibaret olup, İran tarafını temsilen Müşâvirü'l-Mülk Alikulu Han, Sovyet Rusya'yı temsilen ise Çiçerin ile Karahan'ın imzaları bulunmaktadır.

Ekler bölümünde ise 142 nr'lı İran ve Sovyet Rusya andlaşmasının Rusça metni ile Türkistan ve İran-Sovyet Rusya hudud haritaları yer almaktadır.

